JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Asia: HE 142/2017 vp

7.11.2017

Teema: PL 29 ja erityisesti positiivisen rakennemuutoksen alueita koskevat osaamistarpeet ja miten muuntokoulutusmahdollisuuksien lisääminen vastaa niihin?

Jyväskylän yliopisto asiantuntijalausunto Keski-Suomen positiivisesta rakennemuutoksesta ja ICT-alan osaajien kysyntään vastaaminen muuntokoulutuksen keinoin

Lausunnon keskeiset kohdat

- Myös Keski-Suomen maakunta on positiivisen rakennemuutoksen alue
- Maakunnan kasvava ICT-alan yritysten joukko sekä ICT-alaa tarvitsevat muut toimijat raportoivat vaikeuksista saada rekrytoitua riittävästi ICT-alan osaajia
- Digitaalisuus ja ICT koskettavat kaikkia, myös globaalisti, ja voidaan ennakoida, että nykyisillä alan koulutusmäärillä tulemme kokemaan myös kansallisesti merkittävää pulaa ICT-alan osaajista, erityisesti ohjelmistoalalla
- Jyväskylän yliopisto on rakentanut ICT-alan verkostomaisen koulutusyhteistyön mallia yhdessä Itä-Suomen, Oulun ja Vaasan yliopistojen kanssa
- Verkostomainen toimintatapa ei rajoitu vain yliopistoihin, vaan kutsuu koulutuksen relevanssin takaamiseksi verkostoon myös yrityksiä
- Mallissa keskeistä on hyödyntää muuntokoulutuksen tuomat mahdollisuudet
- Jyväskylän yliopistolla on valmius käynnistää muuntokoulutus jo vuonna 2018
- Muuntokoulutukseen otetaan myös muiden alojen opinnot aloittaneita, erityisesti aloilta, joilla työllistyvyys on yliopistokontekstissa keskimääräistä heikompaa

Positiivinen elinkeinoelämän vire nähtävissä

Suomen talouselämässä on kiistatta viimeisen vuoden aikana näkynyt positiivinen kehitys, joka on alkanut heijastua myös työvoiman kysyntään ja työttömyyden kääntymisenä laskuun. Työ- ja elinkeinoministeriön Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2017 -katsauksessa todetaan, että ELY-keskusalueiden ja tilastoyksikköinä edelleen toimivien seutukuntien aluekehittäjien näkemyksen mukaan elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanteen arvioidaan lähes kaikilla alueilla parantuneen. Myös lähitulevaisuuden näkymiä arvioidaan lähes kaikilla alueilla positiivisiksi.

Postiosoite: PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
Postal address: P.O. Box 35, FI-40014 University of Jyväskylä, Finland
Puh./Tel.: +358 (0)14 260 1211 • Fax: +358 (0)14 260 1021
www.jyu.fi • Business ID, VAT-code: FI02458947

Positiivisen kehityksen seurauksena on joillakin alueilla alettu puhua positiivisesta rakennemuutoksesta, jonka seurauksena työttömyys ei vain ole vähentynyt, vaan keskeisillä talouden kasvualoilla on koettu niin vakavaa pulaa osaavasta työvoimasta, että tämän nähdään vaarantavan alojen kasvupotentiaalin hyödyntämistä. Nämä huolet ovat tulleet ensin esille Varsinais-Suomessa, jossa kasvualoja ovat erityisesti meriteollisuus ja autonvalmistus.

Työvoimapulan ratkaisua vaikeuttaa se, että osaavan työvoiman vajetta ei välttämättä pystytä korvaamaan muuttoliikkeen kautta, osin siksi, että suomalaisiin työmarkkinoihin vaikuttavat eräät sellaiset jäykistävät tekijät, jotka hankaloittavat työvoiman liikkuvuutta. Yhtenä keinona tilanteen korjaamiseksi on koulutuksen kehittäminen, erityisesti tutkintotavoitteisena muuntokoulutuksena, joka hyvin suunniteltuna tuottaisi nopeammin kipeästi kaivattuja osaajia kuin perinteisemmät mallit.

Myös Keski-Suomi positiivisen rakennemuutoksen alue

Toinen positiivisen rakennemuutoksen alue on Keski-Suomi, jossa positiivisten uutisten alkuna oli pari vuotta sitten tehty Äänekosken biotuotetehtaan investointipäätös. Tämä positiivinen uutinen herätti paikallisten päättäjien huolen kasvua tukevan koulutuksen järjestämiseksi alueelle. Tilannetta helpottamaan Jyväskylän yliopisto on käynnistänyt Avoimen yliopistonsa koordinoimana Äänekoskella toteutettavia koulutuksia, jotka on valittu alueen toimijoilta saatujen toiveiden perusteella.

Keski-Suomen talouden hyvä vire ei rajoitu yksin biotuotetehtaan käynnistymiseen ja sen välittömiin seurausvaikutuksiin. Talous kasvaa myös monilla muilla aloilla, erityisen voimakkaasti vientiteollisuuden osalta.

ICT-alan osaajien kysyntä suurta niin alueellisesti kuin globaalisti

Jyväskylän yliopiston näkökulmasta erityisen kiinnostava kasvuala on ICT-ala, jolla yliopisto itse on yksi Keski-Suomen alueen suurista kouluttajista. ICT-alan opiskelijoista on jo pidemmän aikaa poikkeuksellisen suuri osa työllistynyt Keski-Suomeen, yliopiston tekemän selvityksen mukaan peräti noin puolet tutkinnon suorittaneista. Tämä on suuri osuus, vaikka kilpailu ICT-osaajista on maanlaajuista ja suorastaan kansainvälistä. Digitaalisuus ja ICT koskettavat globaalisti kaikkia ihmisiä ja yrityksiä, mikä tarkoittaa valtavaa alan koulutustarvetta. Tarvetta on erityisesti vastata voimakkaasti kasvaneeseen ohjelmistoalan kysyntään.

Suuri Keski-Suomeen jäävien ICT-opiskelijoiden osuus selittyy sillä, että alalla toimivien yritysten määrä on maakunnassa kasvanut voimakkaasti. Samanaikaisesti kuitenkin alueen yrityksiltä on tullut selvä viesti, jonka mukaan heillä on vaikeuksia saada rekrytoitua riittävää määrää ICT-osaajia.

Tarvelaskelmien tekeminen on tunnetusti vaikeata, mutta kun professoriryhmä kartoitti Tekesille ohjelmistoalan työvoimatarpeen, se päätyi siihen, että koulutusmääriä olisi tarpeen nopeasti kasvattaa, ettei jo vuonna 2020 ohjelmistoalan osaajista olisi Suomessa tuhansien ohjelmistoammattilaisten pula. Ratkaisuna ei ole kansainvälinen rekrytointi, sillä kilpailu osaajista on globaalia.

Muuntokoulutuksen mahdollisuudet Keski-Suomessa

Yrityksiltä saadut viestit huomioon ottaen Jyväskylän yliopisto lähti informaatioteknologian tiedekunnan johdolla suunnittelemaan verkostomaista koulutusmallia ICT-alan koulutusmäärien kasvattamiseksi. Suunnittelua on jatkettu yhteistyössä Itä-Suomen, Oulun ja Vaasan yliopistojen kanssa.

Mallin keskeisenä osana on ajatus muuntokoulutuksesta, jossa koulutuksen perusteena on tutkintotavoitteisuus. ICT-alalla on erittäin yleistä, että opiskelijat työllistyvät alan tehtäviin jo opiskeluaikanaan, ja tutkinnon suorittaminen viivästyy tai opinnot jäävät kesken. Jyväskylän yliopistossa on kuitenkin korostettu, että tutkinnon suorittamista tulisi pitää tähtäimenä. Tutkintokoulutukseen kuuluu sellaisia osaamista kehittäviä elementtejä, jotka substanssiosaamisen lisänä valmistavat opiskelijoita elinikäisen oppimisen taitoihin ja luovat äärimmillään pohjaa alan vaihdolle.

Koulutuksen työelämärelevanssin takaamiseksi verkostomainen koulutusyhteistyö ei rajoitu vain yliopistojen yhteistyöhön, vaan koulutusta toteutetaan yhdessä yritysten kanssa, erityisesti yrityksiä hyödyttävinä projekteina.

Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunnalla on valmius käynnistää ICT-muuntokoulutus jo vuonna 2018 tavoitteena maisterin tutkinto. Muuntokoulutukseen otetaan yhtenä ryhmänä Jyväskylän yliopistossa muita aloja jo opiskelevia opiskelijoita, erityisesti sellaisilta aloilta, joilla työllistyvyys on keskimääräistä heikompaa.

Jyväskylässä 7.11.2017

Kari Pitkänen
Professori, strategiajohtaja